

SOPHIE SCHOLL – DE SIDSTE DAGE - ET UNDERVISNINGSMATERIALE

Niveau: 8.-10. klasse samt ungdomsuddannelserne

Fag: Historie, tysk, dansk, samfundsfag og film & tv

INDHOLD:

Til læreren	2
Filmens handling	4
Hvide Rose.....	6
Modstand og civilkurage	9
Forhøret.....	12
Kolofon	14

Det Danske Filminstitut © 2006

Gothersgade 55 / 1123 København K / 3374 3540 / www.dfi.dk

FILMENS CREDITS:

Originaltitel: "Sophie Scholl – Die letzten Tage"

Tyskland 2005

Instruktion: Marc Rothemund

Manuskript: Fred Breinersdorfer

118 minutter

Udlejning: Miracle Film

Medierådets vurdering: Tilladt over 11 år

Medvirkende:

Sophie Scholl: Julia Jentsch

Hans Scholl: Fabian Hinrichs

Robert Mohr: Gerald Held

Dommer Freisler: André Hennicke

==
FILM-
IN-
STI-
TUT

DET DANSKE FILMINSTITUT
WWW.DFI.DK/FILMISKOLEN

TIL LÆREREN

I de senere år har biograferne vist en række selvransagende tyske film, som skuer tilbage på landets voldsomme og tragiske fortid. Filmene tæller bl.a. humoristiske og bittersøde sædeskildringer som "Sonnenallee – Udsigt til frihed" (1999) og "Good Bye Lenin" (2002), der handler om den nære fortid i Østtyskland før murens fald. Sideløbende er der dukket mere dramatiske og alvorprægede film op om livet i Tyskland under Anden Verdenskrig. "Napola" med den tyske undertitel "Elite für den Führer" (2004) handler om den brutale opdragelse i Hitler Jugends elitekorps, og den store dommedagsfilm "Der Untergang" (2004) beretter om Hitlers sidste dage i det sønderbombede Berlin. Nu følger "Sophie Scholl – De sidste dage" ("Sophie Scholl – Die letzten Tage", 2005), som skildrer tilfangetagelsen, forhøret af og rettergangen mod tre medlemmer af modstandsgruppen 'Hvide Rose'. Det er en film om en historisk periode og en autentisk begivenhed, men frem for alt er det et gribende portræt af en ung pige og hendes refleksioner i seks skæbnesvangre dage.

Der er selvfølgelig flere grunde til, at Tysklands fortid netop nu kommer op til overfladen og bliver behandlet – og bearbejdet - i landets filmproduktion. Den mest åbenlyse forklaring er, at først nu, tre generationer efter krigens afslutning, kan den tyske befolkning for alvor håndtere den skyldfølelse, som har præget den kollektive bevidsthed, og give den (film)kunstnerisk udtryk. Det betyder ikke, at der ikke tidligere har været tyske film, som har set kritisk på landets nazistiske fortid. Den dårlige samvittighed over en forrådt ungdom behandles så tidligt som i "Broen" ("Die Brücke", 1959) om tyske drengesoldater, og i "Kirmes" (1960) om en ung desertørs skæbne. Og i 1982 blev historien om Sophie Scholl filmatiseret af den tyske instruktør Michael Verhoeven i "Den hvide rose". Men nu er tiden kommet til også for alvor at se på de tyske sår og den tyske smerte. Nok startede Tyskland krigen, men Tyskland led også frygteligt og betalte prisen. Og alle i Tyskland var altså ikke nazister under Anden Verdenskrig.

"Sophie Scholl – De sidste dage" er en på alle måder spændende film. Den er et kammerspil, der foregår i en specifik historisk situation; filmen er både en fiktionfilm og et forsøg på at rekonstruere det historiske forløb, som udspandt sig i München, da medlemmerne af 'Hvide Rose' blev arresteret, forhørt, dømt og henrettet.

Filmens instruktør, Marc Rothemund, arbejder i flere tilfælde med klassiske spændingseffekter. For eksempel høres hjertebanken på lydsiden, da Hans og Sophie om morgenen giver hinanden et kram og begiver sig af sted, og hjertelydene går derefter over i en pulserende og manende rytme. Da de to unge senere deler flyvebladene ud på universitetet, bidrager musikken stærkt til den effektive spændingsopbygning i scenerne. Fotografering og klippeteknik under

forhøret - med gentagne nærbilleder af hænder, modstandernes blikke og kropssprog - skaber en fortættet thrillerstemning. Instruktøren lader også flere gange Sophie symbolsk vende blikket mod en smuk blå himmel, som synes at gemme både Gud og friheden. Men filmens nerve er den fortættede samtale mellem Sophie og Mohr, og her er der næsten tale om en teaterscene med to mennesker i et lukket rum.

Om undervisningsmaterialets indhold

Filmens diskussioner om mod og samvittighed, civilkurage og modstand rækker langt ud over en given tid og fremstår som universelle problemstillinger og udsagn. Derfor indeholder dette undervisningsmateriale også spørgsmål og arbejdsopgaver, der omhandler lignende problemstillinger i vores tid. Efter et handlingsreferat, der kan friske hukommelsen op, findes afsnittet "Hvide Rose" med faktuelle oplysninger om modstandsgruppen 'Hvide Rose' og opgaveforslag, som fokuserer på den danske modstandskamp. Derefter følger afsnittet "Modstand og civilkurage", der behandler og diskuterer de to begreber. Tredje afsnit, "Forhøret", fokuserer på det forhør, som Sophie Scholl udsættes for, og dets moralske, etiske og politiske aspekter.

Læreren kan plukke i opgaverne, så et undervisningsforløb kan strække sig fra én lektions efterbehandling til et længere forløb. I sidstnævnte tilfælde kan det være udbytterigt at se de tyske film, der er nævnt ovenfor, samt Søren Kragh-Jacobsens "Drengene fra Sankt Petri" (1991), der også handler om unge mennesker, som trodser love og forbud og går til modstand mod en tysk besættelsesmagt. Desuden kan vi anbefale ekskursioner til Frihedsmuseet og Mindelunden i København.

For jer, som ønsker at arbejde i klassen med flere tyske film, der foregår indenfor samme historiske periode, kan vi henvise til undervisningsmateriale til andre af de ovenfor nævnte film om Tysklands nære fortid:

Undervisningsmateriale til "Napola":

www.dfi.dk/filmiskolen/undervisningsmaterialer/alfabetisk/napola/forside.htm

Undervisningsmateriale til "Der Untergang":

<http://129.142.12.139/deruntergang/>

Undervisningsmateriale til "Good Bye, Lenin!":

www.dfi.dk/dfi/undervisning/goodbyelenin/

Alle materialerne kan frit downloades og printes ud.

Dette undervisningsmateriale til "Sophie Scholl – De sidste dage" er skrevet af Andreas Hoffsten for Det Svenske Filminstitut og oversat og bearbejdet af Judith & Ulrich Breuning.

FILMENS HANDLING

Stedet er München, året er 1943, og Anden Verdenskrig raser. 21-årige Sophie Scholl hører radio sammen med en veninde. De lytter til Billy Holliday, selvom amerikansk jazzmusik er forbudt.

Nazityskland er i krig. Katastrofen i Stalingrad, hvor de tyske soldater har lidt et sviende nederlag, har lige fundet sted, og Sophie sidder og stencilerer flyveblade sammen med broren Hans og kammeraterne Willie Graf, Alexander Schmorell og Christoph Probst. På flyvebladene er forbudte tekster, hvor Hitler kritiseres og angribes for sin manglende vilje til at skabe fred. Den hemmelige modstandsgruppe kalder sig 'Hvide Rose'. Flyvebladene puttes i adresserede kuverter, men de, som bliver tilovers, vil Hans Scholl sprede på universitetet, selvom det er livsfarligt.

Næste morgen tager bror og søster hen på universitetet og lægger bundter med de forbudte tekster. Ingen ser dem, da der alle steder er forelæsnings. Lige da Hans og Sophie skal til at forlade bygningen, ringer det ud, og en pedel opdager dem og tilkalder politiet. De bliver arresteret og føres straks til politistationen for at blive forhørt. Sophie forhøres af kriminalkommissær Robert Mohr, som fortæller hende, at det, som hun har gjort, falder ind under krigslovene og rubriceres som højforræderi – og at det kan føre til fængsels- eller dødsstraf. Mohr er dog venlig og tilbyder Sophie en cigaret.

Sophie nægter alt og har en tilsyneladende vandtæt forklaring på alle spørgsmål om, hvad hun foretog sig på universitetet, og hvorfor hun havde en taske med sig. Sophie føres til en celle og venter på, at en formel frifindelse vil blive udarbejdet. Lige da politiassistent Lohner har udfærdiget frigivelsesattesten, ringer telefonen. Noget kompromitterende er fundet frem. Sophie føres atter til Mohr, som genoptager forhøret. Denne gang retter han en lampe mod Sophies ansigt. Mohr siger, at de har fundet Hans' fingeraftryk på kopimaskinen samt 140 frimærker, og at Hans har tilstået. Sophie ser ingen anden udvej end også at gå til bekendelse og underskrive en tilståelse.

Den følgende dag skifter Mohr taktik og byder på kaffe, som er brygget på bønner - en uhørt luksus i strenge krigstider. En mere filosofisk samtale begynder. Mohr, som er nysgerrig efter at finde ud af Sophies bevæggrunde, argumenterer for de tyske loves fortræffeligheder:

"Hvad var vi uden lov og orden?"

Hertil svarer Sophie: "De love, som I påberåber jer, beskyttede det frie ord, inden Hitlers magtovertagelse gjorde en ende på friheden!"

"Men hvad skal man med love, hvis det ikke er for at overholde dem?" svarer Mohr med et nyt spørgsmål.

"Man følger sin samvittighed," replicerer Sophie og tilføjer: "Tyskland vil for altid være vanæret, hvis ikke Tysklands ungdom afsætter Hitler."

Senere i samtalen forsøger Mohr, som åbenbart er imponeret over Sophies intelligens og moralske habitus, at præge forhøret i en retning, som kan mildne hendes dom:

"Er det ikke rigtigt, at det er din bror, som har narret dig til at tro på ham, og at du stolede på din bror? Skal vi ikke skrive det i protokollen?"

"Nej, for det er ikke sandt. Jeg tror på mine ideer og tager konsekvenserne", svarer Sophie stolt. Da politiassistent Lohner fører Sophie ud af forhørslokalet, vasker Mohr symbolsk sine hænder.

I sin celle møder Sophie anklageren, som læser anklageskriftet højt for hende og meddeler, at retsforhandlingerne begynder den følgende dag. Hun får også besøg af sin forsvarer, der dog snarere anklager hende end forbereder et muligt forsvar. I cellen drømmer Sophie om et barn klædt i hvid silkedragt, som hun har held til at redde, mens hun selv styrter ned i en afgrund. Sophie fortolker drømmen og siger, at barnet symboliserer Hvide Roses tanker og idéer, som lever videre.

Da retsforhandlingerne begynder, sidder der blandt publikum stort set kun militærpersoner. Dommeren, Roland Freisler, indleder med et højlydt "Heil Hitler!". Den følgende, summariske rettergang er en lang ydmygelse, da de tre tiltalte - søskendeparret Scholl samt Christoph Probst - hele tiden afbrydes og skældes ud for at være feje hunde og uslinge. Alle tre dømmes til døden, men Sophie får dog til sidst sagt: "Snart vil I stå her, hvor vi nu står!". De forsamlede militærpersoner føler sig ubehageligt til mode og stirrer beskæmmet ned i gulvet.

Allerede næste dag eksekveres dommene. Sophie når dog at få besøg af sine forældre, og faren siger, at han er stolt af sin datter. Mohr betragter eftertænksomt Sophie, da hun er på vej for at få den sidste velsignelse af fængselspræsten. Hun nyder en sidste cigaret sammen med broren og Christoph, og Hans siger: "Det var ikke forgæves!"

Til slut går billedet i sort, og på lydsiden hører vi, hvordan guillotinen i hurtig takt udfører dommene. Der blev i alt dræbt syv medlemmer af 'Hvide Rose' i løbet af 1943. Ét flyveblad, det sjette og sidste, nåede England. Det blev siden kastet ned i millioner af eksemplarer over Tyskland fra allierede bombefly.

HVIDE ROSE

I efteråret og vinteren 1942-43 spredte en gruppe, der kaldte sig 'Hvide Rose', propagandamateriale, som kritiserede Hitlers regime i det nazistiske Tyskland. Flere af gruppens medlemmer havde tidligere været medlem af Hitler Jugend, men havde nu ændret standpunkt. Det var en ganske lille gruppe på en halv snes personer, der alle var studerende og bosat i München. En enkelt lærer, professor Kurt Huber, var også med i gruppen, og der var en forgrening, som senere blev arresteret og henrettet, i Hamburg. I deres flyveblade talte gruppen imod det, de kaldte et forræderi mod den ægte tyske og kristne verden. Der var tale om en intellektuel gruppe med rødder i de tyske forfattere Goethes og Schillers tanker om kulturens betydning for det tyske samfund. 'Hvide Rose' repræsenterede et idealistisk og humanistisk livssyn, der stod over for det brutale og undertrykkende nazistiske system, hvor angiveri florerede i rigt mål. I det første flyveblad fra 'Hvide Rose' hedder det i indledningen: "Ingenting er mere uværdigt for et kulturfolk end uden modstand at lade sig regere af en ansvarsløs herskerklike, som drives af dunkle kræfter."

'Hvide Rose' begyndte at handle aktivt, da de fuldt og fast troede på, at Hitlers regime sang på sidste vers, og at folket ville rejse sig i enstemmig protest. Propagandaminister Goebbels' taler om tyske sejre begyndte at lyde hule, og det kunne ikke længere skjules, at krigslykken gik Tyskland imod. Gruppens første flyveblade blev trykt i cirka hundrede eksemplarer og de sidste i flere tusinde.

Den tyske filminstruktør Michael Verhoeven (f. 1938), der instruerede den første film – "Den Hvide Rose" ("Die Weisse Rose", 1982) – om den legendariske modstandsgruppe, kom i sit researcharbejde frem til, at 'Hvide Rose' var en betydeligt mere velorganiseret modstandsgruppe, end den blev fremstillet som i Tyskland efter krigen. Gruppen havde et bredt kontaktnet og arbejdede på højt niveau. Årsagen til det fordrejede billede af gruppens arbejde skal muligvis søges i den skyldfølelse, som af forståelige grunde herskede blandt mange tyskere efter krigen. Deres opfattelse måtte nødvendigvis være, at al modstand var forgæves, og at der under den behærdede undertrykkelse ikke fandtes nogen muligheder for at gøre modstand mod Hitler. Denne forklaringsmodel var naturligvis beregnet på at undskylde egen passivitet. Men 'Hvide Rose' viste netop, at modstand kunne lade sig gøre, selv om alle medlemmerne betalte for deres mod med livet. Verhoevens film førte i øvrigt til, at dødsdommen over medlemmerne af 'Hvide Rose' blev taget op til revision. Dommen, som var blevet udfærdiget af Folkedomstolen med den afsluttende sætning: "De har for altid mistet Deres medborgerlige ære", havde

stadig gyldighed i 1982, da filmen havde premiere. Herefter blev den endelig ophævet og i 1985 ugyldiggjort efter beslutning i den tyske forbundsdag.

Marc Rothemunds film, "Sophie Scholl – De sidste dage", bygger på interviews samt på dokumenter, som befandt sig i det tidligere Østtysklands arkiver, og som først for nylig er blevet offentligt tilgængelige. Det drejer sig om de forhørsprotokoller, som Gestapo oprettede mellem Robert Mohr og Sophie Scholl.

Der fandtes modstandsgrupper i alle de tyskbesatte lande under Anden Verdenskrig, og et særligt kapitel af krigshistorien tilhører de unge mennesker, der trodsede samarbejdsregeringers forbud og provisoriske love og alligevel gik til modangreb og blev kaldt sabotører. Manuskriptet til den danske film "Drengene fra Sankt Petri" (1991) er skrevet af instruktøren Søren Kragh-Jacobsen og forfatteren Bjarne Reuter, der også gjorde historien om drengegruppens modstandskamp til en roman. Både film og bog bygger på Knud Pedersens erindringer fra Ålborg, hvor han og andre unge under navnet "Churchillklubben" først lavede såkaldte drengestreger for at irritere tyskerne og siden gik over til egentlig sabotage.

Sabotage subst. *-n, -r, -rne*

Ødelæggelse af bygninger, transportmidler, maskiner, varer osv. For at skade f.eks. en økonomisk, politisk el. militær modstander.

(Politikens NUDANSK ORDBOG, Politikens forlag 2000)

Modstandsbevægelse: en civil og partisan- eller frihedskæmpermodstand mod en besættelsesmagt. Under 2. verdenskrig 1939-45 opstod der modstandsbevægelser i alle af Aksemagterne (Tyskland-Italien-Japan m.fl.) besatte lande. Trods skarpe modforholdsregler blev de stadig stærkere og bidrog med deres aktioner afgørende til krigens udfald. Et vist fællesmønster prægede deres indsats, og de fik alle støtte fra De Allierede (Storbritanien, USA, Sovjet m.fl.). De omfattede efterretningstjenesten, den illegale bladvirksomhed, illegal radio og posttjeneste, sabotage, dannelse af partisangrupper, fremskaffelse af våben m.m., samt virkede for uro, fra strejker og demonstrationer til åben kamp .... I foråret 1942 dannede en halv snes unge mennesker i Ålborg en af de første sabotagegrupper, Churchillklubben.

(Lademanns leksikon – bind 19, 1985)

- **Tag en snak i klassen om begrebet sabotage og find oplysninger om den danske måde at gå til modstand mod tyskerne på. Hvem gik til modstand, og hvorfor gjorde de det? Hvorfor var der især mange unge mennesker blandt medlemmerne af modstandsgrupperne? Hvad skulle der til, for at I selv ville gå til modstand, hvis det kunne koste jer livet?**
- **Tal om forskellen på den danske og den tyske modstand under Anden Verdenskrig. Havde drengene fra Churchillklubben nogle fordele, som 'Hvide Rose' ikke havde? Hvad var de største problemer og farer for 'Hvide Rose' – og for de danske modstandsgrupper?**
- **I moderne sprogbrug bruger man ofte begrebet 'terrorisme' om modstands- eller oprørsgrupper. Definer følgende betegnelser og diskuter forskellen mellem:**
  - en terrorist
  - en sabotør
  - en frihedskæmper
  - en guerillasoldat
  - en partisan
- **Tag en snak i klassen om de midler, som terrorister, frihedskæmpere etc. har taget/tager i brug for at nå deres mål (i fortiden såvel som i nutiden). Hvor går grænsen for, hvad der er i orden at gøre, når man kæmper for en sag? Er der overhovedet en grænse? Find evt. aktuelle, konkrete eksempler i avisen og/eller tv-nyhederne og diskuter ud fra dem.**

- **Skriv en tekst med overskriften 'Målet helliger midlet – eller hvad?'**

Prisen for modstand er ofte høj. Hvis I vil vide mere om en ung mands tanker og refleksioner i den forbindelse, kan vi anbefale at læse Kim Malthe Bruuns efterladte breve. Hans tanker om mod og nødvendighed kan tåle sammenligning med Sophie Scholls. Kim Malthe Bruun og andre henrettede sabotørers afskedsbreve dannede også grundlag for Annelise Hovmands danske besættelsesfilm "Frihedens pris" (1960).

Vi kan også anbefale ekskursioner til Frihedsmuseet og Mindelunden i København. Frihedsmuseet udstiller for eksempel våben, trykkerier og illegale blade og giver et billede af modstandskampen. Mindelunden er blandt andet begravelsesplads for danske modstandsfolk, der omkom under besættelsen. Her kan man stadig se henrettelsespladsen, hvor modstandsfolkene blev skudt, og man kan læse en frihedskæmpers sidste – brændende idealistiske – brev til sine efterladte.

MODSTAND OG CIVILKURAGE

“Sophie Scholl – De sidste dage” foregår i Tyskland under anden verdenskrig, men det er en film, som rækker langt ud over en konkret historisk periode i et bestemt land. Filmens producent Sven Burgermeister har i et interview sagt:

“Vores film handler ikke primært om Det tredje rige, men snarere om civilkurage – et altid lige aktuelt emne. Jeg kan forestille mig, at mennesker selv i dag længes efter en skikkelse som Sophie Scholl. En person, som uden at tænke på sig selv ubønhørligt kæmper for et retfærdigt samfund, og som derfor har givet os et eksempel, der finder plads i vores samvittighed.”

I følge Burgermeisters citat handler filmen altså bl.a. om menneskelig værdighed, om medfølelse og empati, samt om at have modet til at sige fra.

- **Diskuter hvad I synes, filmen handler om. Forsøg at opridse filmens handling og primære konflikt i én sætning – helst ikke længere end 3-4 linjer.**
- **Diskuter hvad filmens vigtigste temaer og budskaber er. Hvorfor tror I, at instruktøren har lavet denne film? Hvad synes I om filmen – var den god eller dårlig? Hvorfor?**
- **Synes I, at historien om Sophie Scholl og Hvide Rose er aktuel i dag, 60 år efter? Hvorfor?**

Det krævede naturligvis et enestående mod af medlemmerne af 'Hvide Rose' at udføre deres opgaver, og selvfølgelig var de klar over, at Gestapo var på sporet af dem. De købte for eksempel kuverter og frimærker til flyvebladene i så små mængder, det var muligt, fordi de måtte tænke på det udbredte angiversystem, som herskede i datidens Tyskland, og som gennemsyrede hele samfundet helt ned til familieniveau. Medlemmerne i modstandsgruppen mødtes derfor i smug efter mørkets frembrud. Man kan mene, at Sophie og Hans alt for let lader sig tage til fange, da de pågribes af universitetets pedel. De gør slet ikke modstand, men man skal tænke på, at det var en anden tid med et andet syn på autoriteter, og i øvrigt er de på det tidspunkt, de pågribes, allerede blevet genkendt.

- **Find informationer om Gestapo. Hvem var de, og hvad var deres opgaver? Hvordan fungerede angiversystemet i Nazityskland?**

- **Forestil jer, at I selv levede i Nazityskland og ville danne en modstandsgruppe. Hvordan ville I gøre? Hvordan ville I undgå, at Gestapo kom på sporet af jer? Hvad er det for fejl, Sophie og Hans begår, som fører til, at 'Hvide Rose' bliver afsløret? Hvad kunne de have gjort i stedet, så de ikke var blevet opdaget?**

Flere personer er gennem historien gået mod strømmen og har brudt med de gængse forestillinger om ret og uret og udøvet civil modstand. Den amerikanske forfatter Henry David Thoreau skrev i 1849 bogen "Om civil modstand"; siden har den indiske politiker og folkeleder Mahatma Gandhi og den amerikanske baptistpræst og ligeretsforkæmper Martin Luther King været to lysende eksempler på, hvordan civil modstand kan fungere i praksis. Historien har givet dem ret – ganske som det er sket med søskendeparret Scholl og deres kammerater, der har fået torv og gader opkaldt efter sig i München.

- **Find informationer om Henry David Thoreau, Mahatma Gandhi og Martin Luther King. Hvor og hvornår levede de? Hvordan tolkede de begrebet 'civil modstand', og hvordan udøvede de det i praksis? Hvilke sager kæmpede de for, og havde deres brug af civil modstand en effekt – og i så fald hvilken?**

Filmen "Sophie Scholl – De sidste dage" forsøger at forklare, at alle mennesker har et frit valg og en mulighed for at tage et personligt ansvar.

- **Diskuter i klassen Sophie Scholls valg. Er hun modig eller dumdristig? Hvorfor påtager hun sig skylden alene?**
- **Snak videre om begreberne 'mod' og 'civilkurage'. Hvad betyder ordene? Hvad betyder de for jer? På hvilke andre måder kan man gøre civil modstand?**
- **Diskussioner om mod og civilkurage bliver let meget teoretiske, og de 'fine' ord kan være nok så vanskelige at omsætte i praksis.**
- **Har I nogensinde oplevet en situation, hvor I kunne/burde have reageret? Snak om jeres erfaringer med for eksempel at være vidne til mobning, overfald på åben gade eller lignende. Hvordan reagerede I?**

Hvis Sophie Scholl havde levet i dag og havde samme glødende engagement i kampen for retfærdighed, ville hun givetvis være en ivrig debattør og aktiv deltager i bestræbelser for at forbedre menneskers vilkår.

- **Del jer i grupper med cirka fem elever i hver og diskuter, hvad Sophie Scholl ville opponere imod og kæmpe for i dag. Fremlæg jeres tanker for klassen og tag en snak om, hvad der i dag er de største problemer, der hindrer, at alle mennesker lever et anstændigt liv.**
- **Afslut med at skrive en kort tekst med overskriften 'Det er værd at kæmpe for'.**

Domsforhandlingerne under ledelse af den berygtede Roland Freisler fremstår som en skueproces i filmen. De advokater, som havde til opgave at forsvare søskendeparret Scholl og Christoph Probst, løftede ikke en finger til deres forsvar, men holdt munden lukket og opførte sig som deciderede medløbere. Portrættet af Roland Freisler kan virke lidt som en ondsksfuld karikatur, men flertallet af vidneudsagn bekræfter filmens billede af ham som en frådende galning, der udbasunerer sit urimelige had mod de tiltalte. Men Sophie Scholl får det sidste ord, da hun siger: "En dag kommer I til at sidde, hvor vi nu sidder!" Sådan gik det dog ikke for Roland Freisler. Han døde som følge af en granatsplint, der ramte ham, da han flygtede fra Berlin i krigens sidste dage.

I Danmarks grundlov skelner vi mellem den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt. Det er selve grundlaget for et demokrati, dets retssikkerhed og beskyttelse af borgerne.

- **Hvad helt konkret dækker begreberne 'den lovgivende', 'den udøvende' og 'den dømmende' magt over? Hvorfor er det så vigtigt, at der bliver skelnet mellem de tre instanser?**
- **Diskuter i klassen hvilke problemer, der ville opstå, hvis magtens tredeling blev ophævet, som det for eksempel skete i Nazityskland.**

FORHØRET

Der hviler en stemning af kammerspil over de scener i filmen, hvor politikommissær Robert Mohr forhører Sophie Scholl. I begyndelsen er det usikkert, om Sophie klarer sig eller ej – det er næsten som i en thriller. Faktisk ser det ud til, at hun nok skal klare sig, men netop da hun skal frigives, ringer telefonen, og nye beviser forbinder hende med 'forbrydelsen'.

Under forhørets anden del bruger Robert Mohr en helt anden tonart. Han bliver ophidset og kommer med voldsomme anklager. Han falder dog ned igen, og samtalen kommer til at handle om politik og moral. Mohr bliver nysgerrig og måske ligefrem påvirket af de meninger, som Sophie giver udtryk for. Han lader hende tale ud, hvilket ikke er normalt ved den slags forhør. Mohr bliver sandsynligvis også imponeret af Sophies moralske habitus og tilbyder hende i forblommede vendinger en mulighed for at undgå dødsstraf, hvilket hun afslår. Derefter vasker han symbolsk sine hænder – ganske som den romerske Pontius Pilatus, der forkyndte dødsdommen over Jesus, frasiger Mohr sig skyld i det videre forløb.

Der er tale om kattens leg med musen og to helt forskellige opfattelser af verden. Mohr forsvarer et system, som har givet ham muligheder for at få en høj position i hierarkiet, mens Sophie reagerer stik modsat og forbliver den unge idealist, der fuldstændig fordømmer Hitlers Tyskland som umoralsk og fortabt. Ordvekslingen mellem Mohr og Sophie bliver for alvor interessant, da de kommer ind på forskellen mellem 'Gesetz' og 'Gewissen', mellem lov og samvittighed.

Mohr: "Uden lov, ingen orden."

Sophie: "Loven beskyttede det frie ord, inden Hitler overtog magten i 1933. Nu straffes det frie ord med døden."

Mohr: "Hvad skal man holde sig til, hvis man ikke skal holde sig til loven?"

Sophie: "Sin samvittighed. Love ændres, ikke samvittigheden."

Mohr: "Hvor havner vi, hvis alle skal lade deres samvittighed bestemme? Kaos!"

- **Diskuter i klassen, om det er i orden, at et menneske følger sin samvittighed på bekostning af loven. I hvilke situationer kan man forstille sig, at mennesker føler, de bliver nødt til at følge deres samvittighed og bryde et lands love? Find så mange eksempler som muligt, også aktuelle. Tal om de mulige konsekvenser af forskellige situationer, hvor personer påtager sig at bryde loven.**

- **Tag udgangspunkt i et af jeres eksempler, hvor et menneske har fulgt sin samvittighed og brudt loven. Del jer i forsvarere og anklagere og argumenter for synspunkterne.**
- **Hvad slags menneske er Robert Mohr? Find nogle ord, som karakteriserer ham, og skriv dem op på tavlen. Han er med til at dømme Sophie til døden. Diskuter om han er et ondt menneske. Hvad kunne eller skulle han have gjort anderledes?**
- **Skriv nogle notater, som Mohr kunne have nedfældet i sin dagbog efter forhørene af Sophie. Hvad føler han inderst inde? Viser filmen ham som et menneske af kød og blod?**

Nazismen indeholder en overmennesketeori. Visse mennesker er bedre end andre, mener nazisterne, og selvfølgelig må det provokere Mohr som 'übermensch' at konstatere, at Sophie har en så stor indre styrke og er så modig. Og samtidig handler hun i Mohrs øjne 'forkert'; fra hans synspunkt er hun på en gang et idealmenneske og en forbryder.

- **Find oplysninger om nazismen. Hvilken type ideologi er det? Hvilket menneskesyn præger nazismen? Hvilket type styre eksisterede i Nazityskland?**
- **Find oplysninger om nynazisme. Hvordan adskiller den sig fra nazismen i 30'erne og 40'ernes Tyskland? Hvor findes der nynazistiske grupper i dag? Hvad karakteriserer disse grupper? Undersøg deres holdninger, aktiviteter etc.**

KOLOFON

"Sophie Scholl – De sidste dage" - et undervisningsmateriale

Skrevet af Andreas Hoffsten for Det Svenske Filminstitut og oversat og bearbejdet af Judith & Ulrich Breuning.

Stillfotos: Miracle Film

Redaktion: Liselotte Michelsen og Flemming Kaspersen

Udgiver: Det Danske Filminstitut, Gothersgade 55, 1123 København K

Kommentarer til dette materiale kan rettes til undervisning@dfi.dk

Materiale: Copyright © 2006 Svenska Filminstitutet og forfatterne .
Oversættelse og bearbejdelse: Copyright © 2006 Det Danske Filminstitut

